מה בדף

שינון הדף היומי בדרך קצרה

לע"נ הגה"צ רבי ראובן יוסף בן רבי אברהם יצחק גרשונוביץ זצוק"ל

הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@ GMAIL.COM

סנהדרין קג-קט

גליון 275 פרשת פקודי תשפ"ה

דף קג ר' יוחנן אומר שהאומר שאין למנשה חלק לעוה"ב הוא מרפה את ידיהם של בעלי תשובה שתלמיד שנה לפני ר' יוחנן שמנשה עשה תשובה ל"ג שנים שכתוב **בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמישים וחמש שנה מלך בירושלים ויעש אשרה כאשר עשה אחאב מלך ישראל** ואחאב מלך כ"ב שנים ומנשה מלך נ"ה וא"כ יוצא של"ג שנים ממלכותו הוא כבר היה בתשובה, ור' יוחנן אמר בשם רשב"י על הפסוק **ויחתר לו** ולא כתוב ויעתר לו אלא שהקב"ה עשה כמחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין.

עוד אמר ר' יוחנן בשם רשב"י שכתוב **בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו** וכתוב **בראשית ממלכת צדקיה** וכי קודם לכן לא היו מלכים אלא שהקב"ה רצה להחזיר את כל העולם לתוהו ובוהו בגלל יהויקים וכשראה את דורו התקררה דעתו, והקב"ה ביקש להחזיר את העולם לתוהו ובוהו מפני דורו של צדקיה והוא הסתכל בצדקיה והתקררה דעתו, אך קשה שגם בצדקיהו נאמר **ויעש הרע בעיני ה'**, יש לומר שהיה בידו למחות בדורו ולא מחה בהם.

עוד אמר ר' יוחנן בשם רשב"י על הפסוק **איש חכם נשפט את איש אויל ורגז ושחק ואין נחת** שהקב"ה אמר כעסתי על אחז ונתתיו ביד מלכי דמשק והוא זיבח וקיטר לאלוהיהם, שכתוב **ויזבח לאלוהי דרמשק המכים בו ויאמר כי אלוהי מלכי ארם הם מעזרים אותם להם אזבח ויעזרוני** והם היו לו להכשילו ולכל ישראל, שחקתי עם אמציה ונתתי מלכי אדום בידו והוא הביא את אלוהיהם והשתחוה להם שכתוב **ויהי אחרי כן בא אמציה מהכות את אדומים ויבא את אלוהי בני שעיר ויעמידם לו לאלוהים ולפניהם ישתחוה ולהם יקטר**, ואמר רב פפא שעל זה אומרים האנשים שבין בכעס ובין בחיוך אין האנשים מכירים לחזור למוטב.

עוד אמר ר' יוחנן בשם רשב"י על הפסוק **ויבואו כל שרי מלך בבל וישבו בשער התוך** שהכוונה לשער שמחתכים בו הלכות, ואמר רב פפא שעל זה אומרים האנשים שבמקום שתולה בעה"ב כליו שם תולה גם הרועה הנבל.

אמר רב חסדא בשם ר' ירמיה בר אבא על הפסוק **על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כולו קמשונים כסו פניו חרולים וגדר אבניו נהרסה, איש עצל** זה אחז **ואדם חסר לב** זה מנשה **עלו קמשונים** זה אמון **כסו חרולים** זה יהויקים, **וגדרו נהרסה** זה צדקיהו שבימיו נחרב ביהמ"ק.

עוד אמר רב חסדא בשם ר' ירמיה בר אבא שד' כיתות לא מקבלות פני שכינה כת לצים כת שקרים כת חנפים כת מספרי לשון הרע, **לצים** שכתוב **משך ידו את לוצצים, שקרים** שכתוב **דובר שקרים לא יכון לנגד עיני**, **חנפים** שכתוב **כי לא לפניו חנף יבא, מספרי לשון הרע** שכתוב **כי לא קל חפץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה ולא יהיה במגורך רע.**

עוד אמר רב חסדא בשם ר' ירמיה בר אבא על הפסוק **לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך, לא תאונה רעה** שלא ישלוט יצר הרע, **ונגע לא יקרב באהלך** שלא תהיה אשתך ספק נדה בשעה שתבא מהדרך, עוד יש לפרש **לא תאונה רעה** שלא יבעתוך חלומות רעים והרהורים רעים **ונגע לא יקרב** שלא יהיה לך בן או תלמיד שמקדיח את תבשילו ברבים, עד כאן ברכת דוד ומכאן ברכת אמו **כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכך על כפים ישאונך על שחל ופתן תדרוך**, עד כאן ברכת אמו ומכאן ואילך ברכת שמים, **עמוד ב כי בי חשק ואפלטהו כי ידע שמי יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי.**

ר"ל מבאר בפסוק **וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר** והאות ע' של רשעים תלויה שאם אדם נעשה רש מלמטה שיש לו שונאים הוא נעשה רש מלמעלה, אך קשה שלא יכתבו כלל ע' ונחלקו ר' יוחנן ור"א אם זה מפני כבודו של דוד או כבודו של נחמיה.

שנו בברייתא שמנשה שנה נ"ה פנים בתורת כהנים כנגד שנות מלכותו ואחאב פ"ה פנים וירבעם ק"ג.

ר"מ אומר שלאבשלום אין חלק לעוה"ב שכתוב **ויכו את אבשלום וימיתוהו ויכוהו** יכו בעוה"ז וימיתוהו בעוה"ב, ור"ש בן אלעזר אומר בשם ר"מ שאחז ואחזיה וכל מלכי ישראל שכתוב בהם **ויעש הרע בעיני ה'** לא חיים ולא נידונים.

מה שכתוב בפסוק **וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד אשר מילא את ירושלים פה לפה לבד מחטאתו אשר החטיא את יהודה לעשות הרע בעיני ה'**, בבבל פירשו שהוא הרג את ישעיהו ובא"י ביארו שהוא עשה צלם משא אלף בני אדם ובכל יום נהרגו כולם ומה שאמר רבה בר בר חנה שנשמה של צדיק אחד שקולה כנגד כל העולם כולו זה כמו מי שביאר שמנשה הרג את ישעיה.

בפסוק אחד כתוב **פסל** ובפסוק נוסף כתוב **פסילים** מבאר ר' יוחנן שהוא עשה לו בתחילה פרצוף אחד ואח"כ עשה לו ד' פרצופים כדי שתראה שכינה ותכעוס, ואחז העמידו בעליה כמו שכתוב **ואת המזבחות אשר על הגג עליית אחז**, ומנשה העמידו בהיכל שכתוב **וישם את פסל האשירה אשר עשה בבית אשר אמר ה' אל דוד ואל שלמה בנו בבית הזה אשר בחרתי מכל שבטי ישראל אשים את שמי לעולם**, ואמון הכניס את הפסל לקדש הקדשים שכתוב **כי קצר המצע מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס** ומבאר ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן שהמצע קצר מלהשתרר עליו שני רעים יחד ור' שמואל בר נחמני אמר שכשהגיע ר' יונתן לפסוק הזה הוא בכה וכי במי שכתוב בו **כונס כנד מי הים** תעשה לו המסכה צרה.

אחז ביטל את העבודה וחתם את התורה שכתוב **צור תעודה חתום תורה בלימודי,** ומנשה קדר את האזכרות והרס את המזבח, ואמון שרף את התורה והעלה שממית על המזבח, אחז התיר את הערוה ומנשה בא על אחותו, ואמון בא על אמו, שכתוב כי הוא אמון הרבה אשמה, ונחלקו בזה ר' יוחנן ור"א אם האשמה היא ששרף את התורה או שבא על אמו, ואמו אמרה לו האם יש לך הנאה ממקום שבאת משם אמר לה איני עושה אלא להכעיס את בוראי, וכשהגיע יהויקים הוא אמר הראשונים לא ידעו להכעיס הרי אנו לא צריכים לאורו כי יש לנו זהב פרויים שנשתמש בו אם יטול אורו אמרו לו הרי הכסף והזהב שלו שכתוב **לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבקות** אמר להם כבר נתנו לנו שכתוב **השמים לה' והארץ נתן לבני אדם**, ורבא שאל את רבה בר מרי מדוע לא מנו במשנה את יהויקים שכתוב **ויתר דברי יהויקים ותועבותיו אשר עשה והנמצא עליו** ונחלקו ר' יוחנן ור"א אם הוא חקק שם ע"ז על אמתו או שחקק שם שמים על אמתו אמר לו שלא שמעתי במלכים אך שמעתי בהדיוטות שלא מנו את מיכה כי פיתו היתה מצויה לעוברי דרכים שכתוב **כל העובר ושב אל הלויים,** אמר ר' יוחנן שמה שכתוב **ועבר בים צרה והכה בים גלים** הכוונה לפסלו של מיכה, ושנינו שר' נתן אמר שמגרב מקומו של מיכה לשילה היה ג' מיל ועשן המערכה ועשן פסל מיכה התערבו זה בזה ובקשו מלאכי השרת לדחפו ואמר הקב"ה הניחו לו שפיתו מצויה לעוברי דרכים, ועל זה נענשו ישראל בפלגש בגבעה שהקב"ה אמר על כבודי לא מחיתם ואילו על כבוד בשר ודם מחיתם, ואמר ר' יוחנן בשם ר' יוסי בן קסמא שלגימה גדולה שהמניעה ממנה הרחיקה שתי משפחות מישראל, שכתוב **על דבר אש לא קדמו אתכם בלחם ובמים**, ור' יוחנן הוסיף שהיא מרחקת קרובים ומקרבת רחוקים ומעלמת עין מהרשעים ומשרה שכינה על נביאי הבעל והשגגה בה היא כזדון, מרחקת קרובים

דף קד עמון ומואב, מקרבת רחוקים יתרו שכתוב **קראן לו ויאכל לחם** ולכן זכו בני בניו וישבו בלשכת הגזית שכתוב **וממשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שומעתים וסוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב,** וכתוב שם **ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד וילך וישב את העם,** ומעלימה עין מהרשעים ממיכה, ומשרה שכינה על נביאי הבעל מחבירו של עידו הנביא, שכתוב **ויהי הם יושבים אל השולחן ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבה,** והשגגה בה היא כזדון כמו שאמר רב יהודה בשם רב שאם יהונתן היה מלוה לדוד שתי ככרות לחם לא נהרגה נוב עיר הכהנים ודואג האדומי לא היה נטרד ושאול ושלושת בניו לא היו נהרגים.

ר' ירמיה בר אבא אומר שמה שלא מנו את אחז כי הוא מוטל בין שני צדיקים יותם וחזקיהו ורב יוסף אומר כי היה לו בושה מישעיהו שכתוב **ויאמר ה' אל ישעיהו צא לקראת אחז אתה ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הבריכה העליונה אל מסלת שדה כובס** יש אומרים שכבש את פניו והלך ויש אומרים שהניח על ראשו כלי מנוקב של כובסים ועבר לפניו, ומה שלא מנו את אמון מפני כבודו של יאשיהו, אך קשה א"כ לא נמנה את מנשה מפני כבודו של חזקיהו, יש לומר שבן מזכה את אביו אך אב לא מזכה את בנו שכתוב **ואין מידי מציל** שאברהם לא הציל את ישמעאל ויצחק לא מציל את עשו, ולפ"ז מובן גם מדוע לא מנו את אחז מפי כבודו של חזקיהו, ולא מנו את יהויקים כדברי ר' חייא בר אבוה שאמר שהיה כתוב על גולגלתו של יהויקים זאת ועוד אחרת וזקנו של ר' פרידא מצא גולגולת זרוקה בשערי ירושלים וכתוב בה זאת ועוד אחרת, וקברה ולא נקברה וקברה שוב ולא נקברה אמר כנראה היא גולגלתו של יהויקים שכתוב עליו **קבורת חמור יקבר סחוב והשלך** ואמר לעצמו שהוא מלך וזה זלזול עבורו והוא כרך אותה בשיראים והניחה בארגז ואשתו חשבה שהיא הגולגולת של אשתו הראשונה והיא הבעירה את התנור ושרפה את הגולגולת, והוא אמר שלכן כתוב בה זאת ועוד אחרת.

ר"ש בן אלעזר אומר שבגלל שחזקיה אמר **הטוב בעיניך עשיתי** הוא נכשל באומרו מה אות ובשביל שנכרים אכלו על שולחנו הוא גרם גלות לבניו וזה כדברי חזקיה שהמזמן עכו"ם לביתו ומשמש עליו גרום גלות לבניו כמו שכתוב **מבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל**, ומה שכתוב **וישמח עליהם חזקיהו ויראם את כל בית נכותה את הכסף את הזהב ואת הבשמים ואת השמן הטוב, בית נכתה** ביאר רב שאשתו השקתה עליהם, ושמואל אומר שהראה להם את בית גנזיו, ור' יוחנן אומר שהראה להם כלי זין שאוכל כלי זין.

רבא אומר בשם ר' יוחנן שישראל לקו בפסוק **איכה ישבה בדד** כי עברו על התורה שנתנה בא' ב' ומה שכתוב **ישבה בדד** ביאר ר' יוחנן שהקב"ה אמר אני אמרתי **וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל** עכשיו יהיה בדד מושבם, ומה שכתוב **העיר רבתי עם** ביאר ר' יוחנן שהם השיאו קטנה לגדול וגדולה לקטן כדי שיהיו להם הרבה בנים, ומה שכתוב **היתה כאלמנה** ביאר רב יהודה בשם רב שהיא כאלמנה אך לא אלמנה כמו אשה שבעלה הלך למדינת הים ודעת בעלה לחזור אליה, מה שכתוב **רבתי בגוים שרתי במדינות** ביאר רבא בשם ר' יוחנן שבכל מקום שהם הולכים הם נעשים שרים לאדוניהם, וכן שנו בברייתא ששני בני אדם נשבו בהר הכרמל והשבאי הלך אחריהם **עמוד ב** ואחד אמר לחבירו שהגמל שהולך לפנינו הוא עוור בעין אחת והוא טעון שתי נודות אחת של יין ואחת של שמן ושני בני אדם מנהיגים אותו אחד ישראל ואחד נכרי, אמר השבאי עם קשה עורף מנין לך אמר לו שהגמל אוכל מהעשבים שלפניו והוא אוכל רק מצד אחד שהוא רואה ונוד אחד של יין שהוא מטפטף ושוקע ואחד של שמן שמטפטף ואינו שוקע והמנהיג הנכרי נפנה באמצע הדרך והישראל נפנה לצד הדרך ורדף אחריהם ומצא כדבריהם ונשקם על ראשם והביאם לביתו ועשה להם סעודה גדולה ורקד לפניהם ואמר ברוך שבחר בזרעו של אברהם ונתן להם מחכמתו ובכל מקום שהם הולכים הם נעשים שרים לאדוניהם ופטרם והלכו לביתם לשלום.

מה שכתוב שתי בכיות **בכה תבכה** ביאר רבה בשם ר' יוחנן אחת על מקדש ראשון ואחד על מקדש שני, בלילה על עסקי לילה כמו שכתוב במרגלים **ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא**, ואמר רבה בשם ר' יוחנן שזה היה ליל ט' באב ואמר להם הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חנם ואני אקבע לכם אותו לבכיה לדורות, ועוד יש לפרש שהבוכה בלילה קולו נשמע, ועוד יש לפרש שהבוכה בלילה כוכבים ומזלות בוכים עמו ועוד שהבוכה בלילה שומע קולו בוכה כנגדו כמו המעשה בשכנתו של ר"ג שבנה מת והיא בכתה עליו בלילה ור"ג שמע קולה ובכה כנגדה עד שנשרו ריסי עיניו ולמחרת הכירו בו תלמידיו והוציאוה משכונתו.

רבא מפרש בפסוק **ודמעתה על לחיה** שזה בכי של אשה על בעל נעוריה כמו שכתוב **אלי כבתולה חגורה שק על בעל נעוריה,** ומה שכתוב **היו צריה לראש** ביאר ר' יוחנן שכל המיצר לישראל נעשה ראש שכתוב **כי לא מועף לאשר מוצק לה כעת הראשון הקל ארצה זבולון וארצה נפתלי והאחרון הכביד דרך הים עבר הירדן גליל הגוים** וביאר ר' יוחנן שהמציק לישראל אינו עייף.

מה שכתוב לא אליכם כל עוברי דרך אמר ר׳ יוחנן שמכאן לומדים קובלנא מהתורה ומה שכתוב **כל עוברי דרך** ביאר רב עמרם בשם רב שנעשתה כעוברת על דת שבסדום כתוב **וה׳ המטיר על סדום** ובירושלים כתוב **ממרום שלח אש בעצמותי וירדנה**, ורבא אמר בשם ר׳ יוחנן שהיתה בירושלים מדה יתירה מסדום שבסדום כתוב **הנה זה היה עוון סדום אחותך גאון שבעת לחם ויד עני ואביון לא החזיקה** ואילו בירושלים כתוב **ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן**,

מה שכתוב סלה כל אבירי ה׳ בקרבי כמו אדם שאומר לחבירו נפסלה המטבע הזו, ומה שכתוב אח״כ **פצו עליך פיהם** אמר רבא בשם ר׳ יוחנן שהנביא הקדים את האות פ׳ לע׳ שהמרגלים אמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם.

רבא מבאר בשם ר׳ יוחנן בפסוק **אוכלי עמי אכלו לחם** שמי שאוכל מלחמם של ישראל טועם טעם לחם ומי של אוכל משל ישראל אינו טועם טעם לחם, ומה שכתוב בהמשך **ה׳ לא קראו** ביאר רב שזה נאמר על הדיינים ולשמואל זה נאמר על מלמדי תינוקות.

רב אשי אומר שאנשי כנסת הגדולה מנו את המלכים וההדיוטות של המשנה, ואמר רב יהודה בשם רב שרצו למנות עוד אחד אך באה דמות דיוקנו של אביו ונשטחה לפניהם ולא השגיחו עליה ובאה אש מהשמים ולחכה את ספסליהם ולא השגיחו בה ויצאה בת קול ואמרה **המעמך ישלמנה כי מאסת** כי אתה תבחר ולא אני.

דורשי רשומות אומרים שכולם באים לעוה״ב כמו שכתוב **לי גלעד ולי מנשה אפרים מעוז ראשי יהודה מחוקקי מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי, לי גלעד** זה אחאב שנפל ברמות גלעד, **מנשה** כמשמעו, **אפרים מעוז ראשי** זה ירבעם שבא מאפרים **יהודה מחוקקי** זה אחיתופל שבא מיהודה,

דף קה מואב סיר רחצי זה גיחזי שלקה על עסקי רחיצה **על אדום אשליך נעלי** זה דואג האדומי **עלי פלשת** היינו שמלאכי השרת אמרו לפני הקב״ה אם יבא דוד שהרג את הפלשתי והוריש את גת לבניך מה אתה עושה לו אומר הקב״ה עלי לעשותם רעים זה לזה, ומה שכתוב **מדוע שובבה העם הזה שובבה נצחת** מבאר רב שכנסת ישראל השיבה תשובה נצחת לנביא שאמר שיחזרו בתשובה שהרי אבותיכם שחטאו היכן הם, והם עונים הנביאים שלא חטאו היכן הם וכן כתוב **אבותיכם איה הם והנביאים הלעולם יחיו**, ואמר הנביא אבותיכם חזרו והודו וכמו שכתוב **אך דברי וחוקי אשר צויתי את עבדי הנביאים**, ושמואל אומר שישבו לפניו עשרה בני אדם והנביא אמר חזרו בתשובה והם עונים לו עבד שמכרו רבו ואשה שבעלה גרשה האם יש להם כלום זה על זה, ואמר הקב״ה לנביא לומר להם **איזה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו, הן בעונותיכם נמכרתם ובפשעכם שולחה אמכם**, וכמו שאמר ר״ל שכתוב דוד עבדי וכן כתוב נבוכדנצר עבדי שהיה גלוי לפני הקב״ה שישראל יאמרו כנ״ל, לכן הקב״ה הקדים וקרא לו עבד, שעבד שקנה נכסים העבד למי והנכסים למי, ומה שכתוב **והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן חי אני נאם ה׳ אלוקים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם**, ואמר ר״נ הלואי שכמו הכעס הזה יכעס ה׳ ויפדנו מהגלות.

רבה בר בר חנה מבאר בפסוק **ויסרו למשפט אלוקיו יורנו** שהנביא אמר לישראל לחזור בתשובה והם אומרים לו אין אנו יכולים כי יצר הרע שולט בנו ואומר הנביא יסרו את יצרכם והם עונים אלוקיו יורנו.

בלעם נקרא על שם שאין לו חלק עם עם, או שבלה את העם, ונקרא **בן בעור** על שם שבא על בהמתו, ושנינו הוא בעור הוא כושן רשעתיים הוא לבן הארמי, בעור שבא על בהמה, כושן רשעתיים שעשה שתי רשעיות בישראל בימי יעקב ובימי שפוט השופטים ושמו הוא לבן הארמי, בפסוק אחד כתוב **בנו בעור** משמע שבנו הוא בעור ובפסוק אחר כתוב **בן בעור**, מבאר ר׳ יוחנן שאביו הוא בנו בנביאות,

משמע במשנה שבלעם לא בא לעוה״ב ושאר רשעים באים לעוה״ב וזה כדברי ר׳ יהושע ששנינו שר״א למד בפסוק **ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלוקים**, רשעים הם פושעי ישראל כל גוים אלו פושעי עכו״ם, ור׳ יהושע אמר שלא כתוב **בכל גוים** אלא כל גוים והיינו שהרשעים שבאים לשאול הם רק הגוים שכחי אלוקים, וגם בלעם עצמו נתן בעצמו סימן **תמת נפשי מות ישרים** שאם נפשי תמות מות ישרים אז תהי אחריתי כמוהו ואם לא אני אלך לעמי.

מה שכתוב וילכו זקני מואב וזקני מדין שנינו שלא היה ביניהם שלום וזה משל לשני כלבים בעדר שלא היו צהובים זה לזה אך כשבא זאב על אחד אומר השני אם לא אעזור לו היום מחר יבא הזאב עלי ושניהם הלכו להרוג את הזאב, ואמר רב פפא שע״ז אומרים האנשים שהחולדה והחתול עשו שלום מחלבו של ביש מזל, ואח״כ כתוב **וישבו שרי מואב עם בלעם** אך שרי מדין הלכו כי הם ראו שבלעם אמר **לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר** הם אמרו לעצמם וכי יתכן שאב שונא את בנו.

ר״נ אומר שחוצפא מועילה אפילו כלפי שמיא שמתחילה אמר הקב״ה **לא תלך עמהם** ואח״כ כתוב **קום לך אתם**, ורב ששת אומר שחוצפא היא מלכות בלי כתר שכתוב **ואנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני.**

ר׳ יוחנן אמר שבלעם היה חיגר ברגלו אחת שכתוב **וילך שפי** ושמשון היה חיגר בשני רגליו שכתוב **שפיפון עלי אורח הנושך עקבי סוס**, בלעם היה סומא בעין אחת שכתוב **שתום העין**, והוא היה קוסם באמתו שכתוב **נופל וגלוי עיניים** וכתוב **והמן נופל על המטה**, ושנינו שמר זוטרא אמר שהוא היה קוסם באמתו כדברי ר׳ יוחנן ומר בר רבינא אמר שהוא בא על אתונו שכתוב כאן **כרע שכב** וכתוב לגבי סיסרא **בין רגליה ׳עמוד ב׳ כרע נפל שכב.**

יש להקשות בפסוק **ויודע דעת עליון** שאם הוא לא ידע את דעת בהמתו איך ידע דעת עליון, שזקני מואב אמרו לו מדוע אינך רוכב על סוס והוא אמר להם שהוא נמצא במרעה והאתון אמרה לו **הלא אנכי אתונך**, אמר לה בלעם לטעינה בעלמא, והיא אמרה **אשר רכבת עלי**, אמר בלעם שזה היה באקראי, אמרה לו **מעודך עד היום הזה**, ויותר מכך שאתה רוכב עלי ביום ובלילה אני עושה לך מעשה אישות כמו שכתוב **ההסכן הסכנתי** וכתוב אצל דוד **ותהי לו סוכנת**, ויש לומר שמה שכתוב **יודע דעת עליון** היינו שהוא ידע לכוון את השעה שהקב״ה כועס בה וזה מה שאמר הנביא **עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השיטים ועד הגלגל למען דעת צדקות ה׳** ואמר הקב״ה דעו כמה צדקות עשיתי שלא כעסתי כל אותם הימים שאם כעסתי לא היה נשאר משונאי ישראל שריד ופליט וזה מה שאמר בלעם לבלק **מה אקב לא קבה קל מה אזעום לא זעם ה׳.**

מה שכתוב קל זועם בכל יום וזעמו הוא רגע שכתוב **כי רגע באפו חיים ברצונו** או כדברי הפסוק **לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך חובי כמעט רגע עד יעבור זעם,** והכעס הוא בג׳ שעות ראשונות כשכרבולת התרנגול לבנה ואמנם תמיד היא לבנה אך בכל עת יש בה שורות אדומות אך בזמן הכעס אין בה אדמימיות, והיה מין בשכנותו של ריב״ל שהוא היה מצערו, יום אחד קשר ריב״ל בתרנגול ברגליו והוא חכה לשעה הזו כדי לקללו וכשהגיעה השעה הוא נמנם אמר ריב״ל שאין זה דרך ארץ לקלל כמו שכתוב **גם ענוש לצדיק לא טוב** ואפילו למין אין לעשות כך, ושנינו בשם ר״מ שכשזורחת החמה והמלכים מניחים כתריהם על ראשיהם ומשתחוים לחמה מיד כועס הקב״ה.

שנו בשם רשב״י על הפסוק **ויקם בלעם בבוקר** שאהבה מבטלת שורה של גדולה שנאמר באברהם **וישכם אברהם בבוקר** ושנאה מבטלת את השורה שכתב **ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו.**

רב יהודה אומר בשם רב שלעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שבשכר מ״ב קרבנות שהקריב בלק זכה שתצא ממנו רות, ואמר ר׳ יוסי בר רב הונא שרות היתה בתו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב.

רבא אמר לרב מרי על דברי הפסוק **ייטב אלוקים את שם שלמה משמך ויגדל את כסאו מכסאך** וכי דרך לומר כך למלך, אמר לו רבה שבת שבע אמרה לו מעין מלכותו וכסאו, שאם לא כן מה שכתוב **תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך** והיינו שרה רבקה רחל ולאה וכי דרך לומר כך אלא הכוונה מעין האמהות, וזה לא כר׳ יוסי בר חוני שאמר שאדם מתקנא בכולם מלבד בנו ותלמידו, בנו מהפסוק הנ״ל, ותלמידו ממה שאמר אלישע לאליהו **ויהי נא פי שנים ברוחך אלי**, או ממה שנאמר על יהושע **ויסמוך ידיו עליו ויצוהו.**

נחלקו בפסוק **וישם דבר בפי בלעם** ר״א אומר מלאך ור׳ יונתן אומר חכה, ור׳ יונתן אמר שממה שברך בלעם ניתן ללמוד מה רצה לקלל שהוא רצה לומר שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות ואז הוא אמר **מה טובו אהליך יעקב**, ביקש שלא תשרה שכינה עליהם, לכן אמר **משכנותיך ישראל** , ביקש לומר שמלכותם לא תמשך והוא אמר **כנחלים נטיו**, ביקש לומר שלא יהיו להם זיתים וכרמים ואמר **כגנות עלי נהר** ביקש שלא ינדוף ריחם ואמר **כאהלים נטע ה׳**, ביקש לומר שלא יהיו להם מלכים בעלי קומה, ואמר **כארזים עלי מים**, ביקש לומר שלא יהיה להם מלך בן מלך ואמר **יזל מים מדליו** וביקש לומר שמלכותם לא תשלוט באומות ואמר **וזרעו במים רבים**, ביקש לומר שמלכותם לא תהיה עזה ואמר **וירם מאגג מלכו** ביקש לומר שלא תהיה למלכותם אימה ואמר **ותנשא מלכותו**, ואמר ר׳ אבא שכולם חזרו לקללה מלבד בתיכנ״ס ובתימ״ד שכתוב **ויהפוך ה׳ לך את הקללה לברכה כי אהבך ה׳ אלוקיך** וכתוב קללה ולא קללות.

ר׳ שמואל בר נחמני אמר בשם ר׳ יונתן על הפסוק **נאמנים פצעי אהב ונעתרות נשיקות שונא** שעדיפה הקללה שקילל אחיה השילוני יותר מהברכה שבירך בלעם שאחיה קילל את ישראל בקנה שכתוב **והכה ה׳ את ישראל כאשר ינוד הקנה במים וקנה עומד במקום מים,**

דף קו וגזעו מחליף ושרשיו מרובים וכל רוחות שבעולם שנושבות בו אינן מזיזות אותו ממקומו אלא הוא הולך ובא עמם וכשהרוחות דוממות הוא עומד במקומו, ובלעם ברכם בארז שאינו עומד במקום מים **ושרשיו מועטים** וגזעו לא מחליף ואמנם הרוחות שנושבות בו אינן יכולות להזיזו ממקומו אך כשבאה רוח דרומית היא עוקרתו והופכתו על פניו, ועוד שזכה הקנה ונוטלים ממנו קולמוס לכתוב ס״ת ונ״ך.

מה שכתוב וירא את הקיני שבלעם אמר ליתרו וכי לא היית עמי בעצה של פרעה ואיך זכית לשבת בין איתני עולם, וכמו שאמר ר׳ חייא בר אבא בשם ר׳ סימאי שג׳ היו בעצה של פרעה בלעם איוב ויתרו, בלעם שיעץ לרעה נהרג, איוב ששתק נידון ביסורים, יתרו שברח זכה שמבני בניו ישבו בלשכת הגזית שכתוב **ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקינים באים מחמת אבי בית רכב,** וכתוב **ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים.**

ר׳ יוחנן אמר על הפסוק **וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משומו קל** אוי לאומה שתמצא בשעה שהקב״ה יפדה את בניו מי מעיז להטיל כסותו בין לביא ללביאה בשעה שנזקקים זה עם זה.

מה שכתוב וצים מיד כיתים ביאר רב שהכוונה למלכות ליבון אספיר, ומה שכתוב **וענו אשור וענו עבר** שעד אשור יהיה הרג ומאשור והלאה יהיה רק שיעבוד.

מה שכתוב הנה אנכי הולך לעמי איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך, לכאורה היה צריך לומר עמך לעם הזה, מבאר ר׳ אבא בר כהנא שזה כאדם שמקלל עצמו ותולה קללתו באחרים שבלעם אמר אלוקיהם של אלו שונא זימה והם מתאוים לכלי פשתן עשה להם קלעים והושב בהן זונות זקינה בחוץ וילדה בפנים והן ימכרו להם פשתן, והוא עשה קלעים מהר שלג עד בית הישימות וכשישראל אכלו ושתו ושמחו ויצאו לטייל בשוק אומרת הזקינה אינך רוצה כלי פשתן והזקינה אומרת מחיר והילדה אומרת בפחות וכך עשו פעמיים שלש ואח״כ אומרת הילדה הרי אתה כבן בית שב ברור לעצמך ויש אצלה צרצור של יין עמוני שעדיין לא נאסר יין עכו״ם והיא אומרת שתה מהיין וכשנכנס בו הוא בוער בו ואומר לה השמעי לי והיא מוציאה יראתה מחיקה ואומרת לו עבור לזה והוא אומר לה יהודי אני והיא אומרת לו מה אכפת לך שלא מבקשים ממך אלא פיעור והיא אומרת לו איני מניחתך עד שתכפור בתורת משה רבך שכתוב **המה באו בעל פעור וינזרו לבושת ויהיו שקוצים באהבם.**

ר״א אומר על הפסוק **וישב ישראל בשיטים** ששמה שיטים ור׳ יהושע אומר שהתעסקו שם בדברי שטות, ומה שכתוב **ותקראן להם לזבחי אלוהיהן** ר״א אומר שפגעו בהם ערומות ור׳ יהושע אומר שכולם נעשו בעלי קרי, וכן נחלקו בפסוק **רפידים** שר״א אומר ששמה רפידים ור׳ יהושע אומר שריפו עצמם מדברי תורה שכתוב **לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים**, ור׳ יוחנן אומר שכל מקום שכתוב וישב הוא לשון צער שכאן כתוב **וישב ישראל בשיטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב וכתוב וישב יעקב בארץ מגורי אביו** וכתוב **ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם** ונאמר **וישב ישראל בארץ גושן ויקרבו ימי ישראל למות,** כתוב **וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ויקם ה׳ שטן לשלמה את הדד האדומי מזרע המלך הוא באדום.**

כתוב ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם ואת בלעם בן בעור הרגו מה עשה שם בלעם אמר ר׳ יוחנן שהוא בא לבקש שכר כ״ד אלף שהרג מישראל, ואמר מר זוטרא בר טוביה בשם רב שעל זה אומרים האנשים הלך הגמל לבקש קרנים וגזזו את אזניו.

מה שכתוב ואת בלעם בן בעור הקוסם קשה הרי הוא היה נביא, ביאר ר׳ יוחנן שבתחילה הוא היה נביא ואח״כ נעשה קוסם, ואמר רב פפא שעל זה אומרים אשת שרים זנתה עם נגרים, **עמוד ב** ומה שכתוב **הרגו בני ישראל אל חלליהם** אמר רב שקיימו בו ד׳ מיתות סקילה שריפה הרג וחנק, שאל מין אחד את ר׳ חנינא האם אתה יודע בן כמה מת בלעם אמר לו אמנם זה לא כתוב אך יש ללמוד מהפסוק **אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם** והוא היה בן ל״ג או ל״ד, אמר לו המין אתה צודק אכן ראיתי את פנקסו של בלעם וכתוב בו בן ל״ג היה בלעם החיגר כשהרגו פנחס הלסטים , אמר מר בר רבינא לבנו שבכל המלכים וההדיוטות אין לדרוש לגנאי מלבד בלעם שכמה שמוצאים לדרוש יש לדרוש בו.

במקום אחד כתוב את השם **דואג** ובמקום אחר כתוב **דוייג** וביאר ר׳ יוחנן שהקב״ה יושב ודואג שמה יצא זה לתרבות רעה וכשיצא אומר הקב״ה ויי שיצא זה, ואמר ר׳ יצחק על הפסוק **מה תתהלל ברעה הגבור חסד קל כל היום**, אמר הקב״ה לדואג וכי לא גדול בתורה אתה מה תתהלל ברעה וכי לא חסד קל נטוי עליך כל היום, עוד אמר ר׳ יצחק על הפסוק **ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי** כשאתה מגיע לפרשת מרצחים ופרשת מספרי לשון הרע מה אתה דורש בהם, ואמר ר׳ אמי על הפסוק **ותשא בריתי עלי פיך** שתורתו של דואג היתה רק מהשפה ולחוץ, עוד אמר ר׳ יצחק על הפסוק **ויראו צדיקים וייראו ועליו ישחקו** בתחילה פחדו מדואג ואח״כ כשמת בחצי ימיו ישחקו, עוד אמר ר׳ יצחק על הפסוק **חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו קל,** שדוד אמר שדואג ימות אמר הקב״ה חיל בלע נמתין שישכח את התורה אמר דוד מבטנו יורישנו שתמהר להשכיחו, עוד אמר ר׳ יצחק על הפסוק **גם אל יתצך לנצח** שהקב״ה אמר לדוד שדואג יבא לעוה״ב אמר דוד **גם אל יתצך לנצח**, ומה שכתוב **יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה** שהקב״ה אמר שיאמרו שמועות בשם דואג ודוד אמר שיוסחו דבריו מאהל, אמר הקב״ה שיהיו לו בנים חכמים אמר דוד **ושרשך מארץ חיים סלה,** עוד אמר ר׳ יצחק על הפסוק **איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים** איה סופר את כל האותיות בתורה איה שוקל את הק״ו בתורה איה סופר את המגדלים שדואג ספר ג׳ מאות הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר, ור׳ אמי אמר שדואג ואחיתופל שאלו ד׳ מאות בענין מגדל הפורח באויר ולא פשטו להם אפילו אחד ורבא אמר שאין זה חידוש לשאול שאלות שהרי בשני רב יהודה כולם למדו נזיקין ואנו שונים הרבה בעוקצים ובכ״ז כשרב יהודה הגיע למשנה האשה שכובשת ירק בקדירה או זיתים שכבשם בטרפיהם טהורים הוא אמר שהוא רואה כאן הויות של רב ושמואל ואנו לומדים בי״ג ישיבות בעוקצין ובכ״ז כשרב יהודה שלף נעלו כבר ירדו גשמים ואנו צווחים ולא משגיחים בנו אלא שהקב״״ה רוצה את הלב כמו שכתוב **וה׳ יראה ללבב.**

רב משרשיא אומר שדואג ואחיתופל לא ידעו לפרש שמועות ומר זוטרא הקשה הרי נאמר בדואג **איה שוקל איה סופר** אלא שלא עלתה שמועתם אליבא דהלכתא שכתוב **סוד ה׳ ליראיו**, ר׳ אמי אומר שדואג לא מת עד ששכח תלמודו שכתוב **הוא ימות באין מוסר וברוב אולתו ישגה**, רב אשי אומר שהוא הצטרע שכתוב **הצמתה כל זונה ממך** וכתוב בבתי ערי חומה **לצמיתות** והתרגום הוא לחלוטין ושנינו שאין בין מצורע מוסגר למוחלט אלא פריעה ופרימה,

ר׳ יוחנן אומר שג׳ מלאכי חבלה הזדמנו לדואג אחד ששיכח תלמודו אחד ששרף נשמתו ואחד שפיזר עפרו בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ואמר ר׳ יוחנן שדואג ואחיתופל לא ראו זה את זה שדואג היה בזמן שאול ואחיתופל היה בזמן דוד ושניהם לא חצו את ימיהם כמו שכתוב **אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם** דואג חי ל״ד שנים ואחיתופל חי ל״ג שנים, עוד אמר ר׳ יוחנן שבתחילה דוד קרא לאחיתופל רבו כמו שכתוב **ואתה אנוש כערי אלופי ומיודעי** אח״כ קראו חבירו שכתוב **אשר יחדיו נמתיק סוד בבית אלוקים נהלך ברגש** ובסוף קראו תלמידי שכתוב **גם איש שלומי אשר בטחתי בו,**

דף קז אוכל לחמי הגדיל עלי עקב.

רב יהודה אומר בשם רב שלעולם לא יביא אדם עצמו לנסיון שדוד הביא עצמו לנסיון ונכשל שהוא אמר להקב״ה מפני מה אומרים אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב ולא אומרים אלוקי דוד אמר הקב״ה אותם ניסיתי ואותך לא, אמר דוד **בחנני ה׳ ונסני**, אמר הקב״ה אנסה אותך ואעשה עמך יותר מהם שלא הודעתי להם מה הנסיון ולך אני מודיע שהנסיון יהיה בדבר ערוה, וכתוב אח״כ **ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו** אמר רב יהודה שהוא הפך משכבו של לילה לשל יום והתעלמה ממנו הלכה שאבר קטן יש באדם משביעו רעב מרעיבו שבע, וכתוב **ויתהלך על גג בית המלך וירא אשה רוחצת על הגג והאשה טובת מראה מאד** ובת שבע חפפה את ראשה תחת כוורת והשטן נראה לדוד כציפור והוא שלח בה חץ והוא חתך את הכוורת ודוד ראה אותה, וכתוב **וישלח דוד וידרוש לאשה ויאמר הלא זאת בת שבע בת אליעם אשת אוריה החתי וישלח דוד מלאכים ויקחה ותבא אליו וישכב עמה והיא מתקדשת מטומאתה ותשב אל ביתה** ולכן כתוב **בחנת לבי פקדת לילה צרפתני בל תמצא זמותי בל יעבור פי** אמר דוד הלואי היה נופל זמם בפי כשאמרתי שה׳ ינסני, ורבא דרש בפסוק **למנצח לדוד בה׳ חסיתי איך תאמרו לנפשי נודי הרכם ציפור**, ודוד ביקש שה׳ ימחל לו על העוון שלא יאמרו הר שבכם נטרד על ידי צפור, עוד דרש רבא בפסוק **לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך** גלוי לפניך שיכלתי לכפות את יצרי אך לא כפיתי שלא יאמרו העבד ניצח את קונו, עוד דרש רבא על הפסוק **כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד** שבת שבע היתה ראויה לדוד משתת ימי בראשית אלא שבאה עליו במכאוב וכן שנו אצל ר׳ ישמעאל שבת שבע היתה ראויה לדוד מימי בראשית אלא שאכלה פגה, עוד דרש רבא בפסוק **ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי נכים ולא ידעתי קרעו ולא דמו** אמר דוד לפני ה׳ גלוי לפניך שלו היו קורעים את בשרי דמי לא היה שותת, ועוד כשהם עסקו בפרשת ד׳ מיתות הם פוסקים ממשנתם ואומרים לי דוד מה דין הבא על אשת איש ואני אומר שמיתתו בחנק אך יש לו חלק לעוה״ב, אך המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה״ב.

רב יהודה אומר בשם רב שגם בימי חליו קיים דוד י״ח עונות שכתוב **יגעתי באנחתי אשחה בכל לילה מטתי בדמעתי ערשי אמסה,** עוד אמר רב יהודה בשם רב שדוד ביקש לעבוד ע״ז שכתוב **ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלוקים** וראש זה ע״ז שכתוב **והוא צלמא רישיה די דהב טב,** וכתוב **והנה לקראתו חושי הארכי קרוע כותנתו ואדמה על ראשו,** והוא אמר לדוד יאמרו מלך כמותך יעבוד ע״ז אמר לו דוד וכי מלך כמוני בנו יהרגנו עדיף שאעבוד ע״ז ולא יתחלל שם ה׳ בפרהסיא, אמר לו חושי מדוע נשאת יפת תאר אמר דוד התורה התירה לי, אמר לו חושי וכי אינך דורש סמוכים **וכי יהיה לאיש בן סורר ומורה** שמי שנושא יפת תאר יהיה לו בן סורר ומורה, ור׳ דוסתאי מבירי דרש שדוד דמה לסוחר כותי והוא אמר לפני ה׳ **שגיאות מי יבין** אמר הקב״ה מחול לך אמר דוד **מנסתרות נקני** אמר הקב״ה מחול לך, אמר דוד **גם מזדים חשוך עבדך** אמר הקב״ה מחול לך אמר דוד **אל ימשלו בי** שלא ידברו בי בבתי מדרשות אמר הקב״ה מחול לך, אמר דוד **ונקתי מפשע רב** שלא יכתב סרחוני אמר הקב״ה אי אפשר שאם היו״ד שנטלת משרה צווחה כמה שנים עד שבא יהושע והוספתי אותה אצלו כמו שכתוב **ויקרא משה להושע בן נון יהושע** ק״ו כל הפרשה כולה, אמר דוד **ונקתי מפשע** מחול לי על העון כולו אמר לו הקב״ה שעתיד שלמה בנך לומר בחכמתו **היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה אם יהלך איש על הגחלים ורגליו לא תכוונה**, וכן מי שבא על אשת רעהו לא ינקה כל הנוגע בה אמר דוד עד כדי כך אטרד אמר הקב״ה קבל עליך יסורים ודוד קבל עליו, ואמר רב יהודה בשם רב שדוד הצטרע ששה חדשים כמו שכתוב **תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין**, והשכינה הסתלקה ממנו כמו שכתוב **השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני**, והסנהדרין פרשו ממנו כמו שכתוב **ישובו לי יראיך**, והששה חדשים לומדים שבמלכים כתוב והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה בחברון **עמוד ב** מלך שבע שנים ובירושלים מלך שלושים ושלש וכתוב בשמואל בחברון מלך על יהודה שבע שנים וששה חדשים ובמלכים לא מוזכר את הו׳ חדשים הללו א״כ משמע שהוא הצטרע, ודוד ביקש שהקב״ה ימחל לו על העוון ואמר הקב״ה מחול לך אמר דוד עשה **עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבושו כי אתה ה׳ עזרתני ונחמתני,** אמר לו הקב״ה לא אודיע בחייך אלא בימי שלמה בנך כשבנה את ביהמ״ק והוא ביקש להכניס את הארון לקדש הקדשים ודבקו השערים זה לזה ושלמה אמר כ״ד רננות ולא נענה **וכשאמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי זה מלך הכבוד ה׳ עזוז וגבור ה׳ גבור מלחמה** וכתוב אח״כ **שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד** ושלמה לא נענה, אך כשאמר **ה׳ אלוקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך** מיד נענה, ובאותה שעה פני שונאי דוד נהפכו כשולי קדירה שידעו כל ישראל שהקב״ה מחל לו על אותו עוון.

בגיחזי כתוב **וילך אלישע דמשק** ואמר ר׳ יוחנן שהוא הלך להחזיר את גיחזי בתשובה ואמר לו חזור בך ולא חזר ואמר לו מקובל אני ממך שהחוטא ומחטיא את הרבים לא מספיקים בידו לעשות תשובה, יש אומרים שהוא תלה אבן שואבת להעמיד את העגל של ירבעם בין שמים לארץ ויש אומרים שהוא חקק שם בפיה והיא אמרה **אנכי ולא יהיה לך**, ויש אומרים שהוא דחה תלמידים מלפני אלישע שכתוב **ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הנה נא המקום אשר אנחנו יושבים לפניך צר ממנו** משמע שעד עכשיו היה מקום.

שנו בברייתא לעולם תהיה שמאל דוחה וימין מקרבת לא כאלישע שדחפו לגיחזי בשני ידיו שכתוב **ויאמר נעמן הואל וקח ככריים ויפרץ בו ויצר ככריים כסף, ויאמר אליו אלישע מאין גיחזי ויאמר לא הלך עבדך אנה ואנה ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות,** אך קשה הרי הוא לקח רק כסף ובגדים ואמר ר׳ יצחק שבאותה שעה אלישע דרש בשמונה שרצים ונעמן היה מצורע והוא בא לפניו שהיתה נערה אחת שנשבתה מא״י והיא אמרה לו שאלישע ירפאהו ואלישע אמר לו טבול בירדן והוא אמר לאנשיו שאלישע צוחק עליו אמרו לו אנשיו מה יש לך להפסיד לך נסה והוא טבל בירדן ונרפא והוא הביא לו את הנזכר לעיל, ואלישע לא קיבל ממנו אך כשיצא מאת אלישע הלך אליו גיחזי ולקח הכל וכשבא לפני אלישע הוא ראה שפרחה צרעת על ראשו אמר לו אלישע רשע הגיע עת ליטול שכר שמונה שרצים וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך עד עולם ויצא מלפניו מצורע כשלג, ומה שכתוב **וארבעה אנשים היו מצורעים פתח השער** אמר ר׳ יוחנן שזה גיחזי ושלושת בניו, ויהושע בן פרחיה דחה את הנוצרי שכשינאי הרג את החכמים הוא ברח עם תלמידיו למצרים וכשנגמרה הגזירה שלח אליו שמעון בן שטח שיחזור וכשחזר עברו דרך אכסניה שאירחו אותם כראוי והוא אמר כמה נאה אכסניה זו והנוצרי אמר עיניה טרוטות ור׳ יהושע אמר לו רשע בכך אתה עוסק ודחהו וכל יום רצה לחזור ולא השגיח בו עד שיום אחד הוא קרא קר״ש וסימן לו ר׳ יהושע וחשב הנוצרי שהוא דוחהו והלך וזקף לבינה והשתחוה לה ואמר לו חזור בך אמר לו מקובלני ממך שהחוטא ומחטיא לא מספיקים בידו לעשות תשובה ועליו נאמר שכישף והסית והדיח את ישראל, ושנינו שר״ש בן אלעזר אמר יצר תינוק ואשה תהיה שמאל דוחה וימין מקרבת,

שנו בברייתא שאלישע חלה ג׳ חליים אחד בגלל שהוא גירה דובים בתינוקות אחד בגלל שדחף את גיחזי אחד חולי שמת בו שכתוב **ואלישע חלה את חליו**, ושנינו שעד אברהם לא היתה זקנה ומי שראה את אברהם הוא אמר שהוא יצחק וכן מי שראה את יצחק אמר שהוא אברהם וביקש אברהם רחמים שיהיה לו זקנה וכמו שכתוב **ואברהם זקן בא בימים**, עד יעקב לא היה חולי והוא ביקש ונעשה חולה שכתוב **ויאמר ליוסף הנה אביך חולה**, עד אלישע לא נרפאו מחולי והוא ביקש רחמים ונרפא שכתוב **ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו.**

משנה לדור המבול אין חלק לעוה״ב ואינם עומדים בדין שכתוב **לא ידון רוחי באדם לעולם** לא דין ולא רוח, לדור הפלגה אין חלק לעוה״ב שכתוב **ויפץ ה׳ אותם משם על פני כל הארץ ויפץ אותם** בעוה״ז **ומשם הפיצם** לעוה״ב, לאנשי סדום אין חלק לעוה״ב שכתוב **ואנשי סדום רעים וחטאים לה׳ מאד** רעים בעוה״ז וחטאים לעוה״ב אך הם עומדים בדין, ור׳ נחמיה אומר שגם אנשי דור המבול עומדים בדין שכתוב **על כן לא יקומו,**

דף קח רשעים במשפט וחטאים בעדת צדיקים רשעים זה אנשי דור המבול וחטאים אלו אנשי סדום ואמרו לר׳ נחמיה אמנם אינם עומדים בעדת צדיקים אך הם עומדים בעדת רשעים, למרגלים אין חלק לעוה״ב שכתוב **וימותו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה במגפה, וימותו** בעוה״ז **במגפה** לעוה״ב, לר״ע אין לדור המדבר חלק לעוה״ב ואינם עומדים בדין שכתוב **במדבר הזה יתמו ושם ימותו** ור״א אומר שעליהם נאמר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח, לר״ע עדת קרח אינה עתידה לעלות שכתוב **ותכס עליהם הארץ** ותכס בעוה״ז ויאבדו מתוך הקהל לעוה״ב, ור״א סובר שעליהם נאמר **ה׳ ממית ומחיה. גמרא** שנו בברייתא שלר״ע אין לדור המבול חלק לעוה״ב שכתוב וימח את כל היקום בעוה״ז מעל פני האדמה בעוה״ב, ור׳ יהודה בן בתירא אומר שאינם חיים ואינם נידונים שכתוב **לא ידון רוחי באדם לעולם,** ועוד יש לפרש **לא ידון רוחי** שנשמתם חוזרת לנדנה, ור׳ מנחם בן ר׳ יוסי מפרש שכשהקב״ה מחזיר נשמות לפגרים מתים נשמתם קשה להם בגיהנם, שכתוב **תהרו חשש תלדו קש רוחכם אש תאכלכם.**

שנו בברייתא שדור המבול התגאו בשביל הטובה שהקב״ה השפיע עליהם שכתוב **בתיכם שלום מפחד ולא שבט אלוק עליהם** וכתוב **שורו עב ולא יגעיל תפלט פרתו ולא תשכל,** וכתוב **ישלחו כצאן עויליהם וילדיהם ירקדון** וכתוב **ישאו בתוף וכנור וישמחו לקול עוגב וכתוב יבלו ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים,** וכתוב **וברגע שאול יחתו** וזה גרם להם שאמרו לקל **סור ממנו ודעת דרכך לא חפצנו מה ש-די כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו** והם אמרו וכי אנו צריכים גשמים הרי יש לנו נהרות ומעיינות שנסתפק מהם, ואמר הקב״ה בטובה שהשפעתי עליהם הם מכעיסים אותי ובה אדון אותם כמו שכתוב **ואני הנני מביא את המבול מים,** ור׳ יוסי אמר שהם התגאו בשביל גלגל העין שדומה למים שכתוב **ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו** לכן דן אותם במים שכתוב **ויבקעו מעיינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו,** ור׳ יוחנן אמר שהם קלקלו ברבה שכתוב **וירא ה׳ כי רבה** ונדונו ברבה שכתב **ויבקעו מעיינות תהום רבה,** ואמר ר׳ יוחנן שנשארו מהם ג׳ מעיינות: בלועה של גדר, חמי טבריה, והמעין הגדול של בירם.

ר' יוחנן מבאר בפסוק כי **השחית כל בשר את דרכו על הארץ** שהם הרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל, ואמר ר' יוחנן שכולם חזרו לטובה מלבד תושלמי.

ר' יוחנן דרש בפסוק **ויאמר ה' לנח קץ כל בשר בא לפני** שרואים מכאן מה גדול כוחו של חמס שאף שהדור עברו על הכל אך גזר דינם נחתם על הגזל, שכתוב **כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ** וכתוב **החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהונם ולא מהמהם ולא נה בהם**, וביאר ר"א שהחמס זקף עצמו כמקל ועמד לפני הקב"ה ואמר לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נה בהם.

שנו אצל ר' ישמעאל שגם על נח נחתם הדין אלא שהוא מצא חן בעיני ה' כמו שכתוב **כי נחמתי כי עשיתים ונח מצא חן בעיני ה'**, ורב דימי דרש בפסוק **וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ** ואמר הקב"ה יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ שכתוב כאן **וינחם ה'** וכתוב **וינחם אותם וידבר על לבם**, ויש אומרים שאמר בלשון תימה לא יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ שכתוב כאן **וינחם** וכתוב בעגל **וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו.**

מה שכתוב תמים בדורותיו לר' יוחנן דוקא בדורותיו ולא בדור אחר, ור"ל אמר שק"ו בדור אחר, ואמר ר' חנינא שהמשל של ר' יוחנן הוא לחבית יין שמונחת במרתף של חומץ שהיא נודפת במקומה ואין ריחה נודף במקום אחר והמשל של ר"ל הוא צלוחית של פלייטון שמונחת במקום טנופת שריחה נודף במקומה וכ"ש שריחה נודף במקום הבושם.

מה שכתוב וימח את כל היקום יש להקשות אם אדם חטא מה חטאה הבהמה, ואמרו בשם ר' יהושע בן קרחה שזה משל לאדם שעשה חופה לבנו ותיקן סעודה וכשמת בנו פזר את חופתו שהכל עשה בשביל הבן וכשמת אין צורך בזה וכך אמר הקב"ה שעשה את כל הבהמה והחיה לצורך האדם ואם הוא חטא מה צורך בהם.

מה שכתוב מכל אשר בחרבה מתו אך הדגים שבים לא מתו, ר' יוסי מקיסרי דרש בפסוק **קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ**, ונח הוכיח לאנשי דורו שיעשו תשובה ואם לא יביא הקב"ה מבול שיקפה נבלתם על פני המים כנודות ועוד שיקחו מהם קללה, וכתוב **לא יפנה דרך כרמים** שהם נפנו דרך כרמים אמרו אנשי דורו ומי מעכב על ידו אמר להם שיש לו להוציא פרידה אחת מהם **עמוד ב** אמרו א"כ נשאר בדרכינו.

דרש רבא בפסוק **לפיד בוז לעשתות שאנן נכון למועדי רגל**, שנח הצדיק הוכיחם ואמר להם דברים קשים כלפידים והם ביזוהו ואמרו לו זקן תיבה זו למה אמר להם שיבא מבול אמרו לו של מה אם של אש יש לנו דבר ועליתה שמו ואם של מים אם יבא מהארץ יש לנו עששיות של ברזל שנחפה בהם את הארץ ואם מהשמים יש לנו דבר ושמו עקב או עקש אמר להם שיביא מבין עקבי רגליהם שכתוב **נכון למועדי רגל**, ושנינו שמי המבול היו קשים כש"ז שכתוב **נכון למועדי רגל** ואמר רב חסדא שהם קלקלו ברותחים בעבירה ונדונו ברותחים כמו שכתוב **וישוכו המים** וכתוב **וחמת המלך שככה.**

מה שכתוב ויהי לשבעת הימים יש להקשות מה שייך שבעת ימים אמר רב שהם היו ימי אבלו של מתושלח ללמד שהספד הצדיקים מעכב את הפורענות, עוד יש לפרש שהקב"ה שינה עליהם שבעה ימים שחמה עולה ממערב ושוקעת במזרח כדי שיחזרו בהם, עוד יש לפרש שהקב"ה קבע זמן גדול ואח"כ קבע זמן קטן, עוד יש לפרש שהוא הטעימם מעין עוה"ב כדי שידעו איזה טובה הם מונעים מעצמם.

מה שכתוב מכל הבהמה הטהורה שבעה שבעה איש ואשתו לכאורה קשה מה שייך אישות בבהמה, וביאר ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן שלקח מאותם שלא נעבדה בהם עבירה ואמר רב חסדא שהוא העבירם לפני התיבה ומי שהתיבה קלטה אותו הכניסו ומי שלא קלטה אותו לא הכניסו, ור' אבהו אומר שלקח ממי שבא מאליו.

מה שכתוב עצי גופר אמר רב אדא שאצל רב שילא אמרו שזה עץ מבליגה או גולמיש, מה שכתוב **צהר תעשה לתיבה** אמר ר' יוחנן שיביא לתיבה אבנים טובות ומרגליות כדי שיאירו להם כצהרים, ומה שכתוב **ואל אמה תכלנה** שבכך היא עומדת, ומה שכתוב **תחתיים שניים ושלישים** שנינו שהתחתיים לזבל, השניים מדור הבהמה ועליונים לאדם, מה שכתוב **וישלח את העורב** אמר ר"ל שהעורב השיבו תשובה נצחת שרבך שנאני שהקב"ה אמר שבעה מהטהורים ומהטמאים שנים ואתה שנאתני שאתה מניח ממין שבעה ושולח ממין שנים אם יפגע בי שר צינה או חמה נמצא שהעולם יחסר בריה אחת או שאתה נזקק לאשתי אמר לו נח רשע במותר לי נאסרנו כ"ש במה שנאסר כמו שכתוב **ובאת אל התיבה אתה ובניך אשתך ונשי בניך** וכתוב **צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך**, ואמר ר' יוחנן שבתיבה היו אסורים בתשמיש.

שנו בברייתא שג' שמשו בתיבה ולקו, כלב עורב וחם, כלב נקשר, עורב רק את זרעו, וחם לקה בעורו.

מה שכתוב וישלח את היונה מאתו אמר ר' ירמיה שדירת עופות טהורים עם הצדיקים.

מה שכתוב והנה עלי זית טרף בפיה אמר ר"א שהיונה אמרה לפני ה' שעדיף מזונות מרים כזית שמסורים מידך ולא מתוקים כדבש ומסורים בידי בשר ודם וטרף הוא לשון מזונות כמו שכתוב **הטריפני לחם חוקי.**

מה שכתוב למשפחותיהם יצאו מן התיבה אמר ר' יוחנן משפחותיהם אך לא הם, רב חנא בר ביזנא אמר שאליעזר אמר לשם היכן אתם הייתם אמר לו שהיה להם צער גדול שבריה שדרכה לאכול ביום האכילוה ביום ובריה שדרכה לאכול בלילה האכילוה בלילה, ואבי לא ידע מה מאכלה של הזיקית יום אחד הוא חתך רימון ויצאה ממנו תולעת והיא אכלה אותה ומאז הוא גיבל קנים וכשהתליעו האכילה מהם, והאריה ניזון מהחום כמו שאמר רב שאין חמה שלא מאכילה ששה ימים ולא יותר מי"ב, היה עוף אורשינא שמצאו אבי בחדר ספון אמר לו אינך רוצה מזונות אמר לו ראיתי שאתה טרוד ולא רציתי לצער אותך בירכו נח שלא ימות שכתוב **ואומר עם קני אגוע וכחול ארבה ימים**, אמר רב חנה בר לואי שאמר שם רבה לאליעזר מה עשיתם כשבאו עליכם מלכי מזרח ומערב אמר לו שהקב"ה הושיב את אברהם מימינו וכשזרקנו עפר הוא נעשה לחרבות והקש נעשה חיצים, שכתוב **מזמור לדוד נאם ה' לאדוני שב לימיני עד אשית אויבך הדום לרגלך** וכתוב **מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו יתן לפניו גוים ומלכים ירד יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו.**

נחום איש גם זו היה רגיל לומר בכל העובר עליו גם זו לטובה וכשרצו לשלוח דורון לקיסר אמרו נשלח עמו,

דף קט שהוא מלומד בניסים וכשהגיע לאכסניה ורצה ללון אמרו לו מה אתה מביא אמר להם מס לקיסר ובלילה הם לקחו מארגזו ולקחו מה שהיה שם ושמו שם עפר וכשהוא הגיע לקיסר וראו שזה עפר כעס הקיסר ואמר היהודים צוחקים עלי ורצו להרגו ואליהו נדמה לאחד מהשרים ואמר אולי זה מהעפר של אברהם אבינו שהעפר נעשה חרבות והקש נעשה חצים והיה מחוז שלא יכלו לכבשו וזרקו מהעפר הזה אליו וכבשוהו, והכניסו את נחום לבית גנזי המלך ואמרו לו למלאות את הארגז במה שירצה ומלאהו זהב וכשחזר אמרו האכסנאים מה הבאת מהמלך אמר להם מה שלקחתי מכאן ולקחו הם מעפר המקום והביאו למלך והרגום.

אמרו אצל רב שילא שאנשי דור הפלגה אמרו נבנה מגדל ונעלה בו לרקיע ונכה בו בקרדומות כדי שיזובו מימיו ובא"י אמרו על כך א"כ יבנו מגדל אחד בהר אלא אמר ר' ירמיה שהם נחלקו לג' כיתות אחת אומרת נעלה ונשב שם ואחת אומרת נעבוד שם ע"ז ואחת אומרת נעלה ונעשה מלחמה, הכת שאמרה נעלה ונשב שב ה' הפיצם, והכת שאמרה נעשה מלחמה נעשו קופים ורוחות שדים ולילין, והכת שאמרה נעבוד ע"ז עליהן נאמר **כי שם בלל ה' שפת כל הארץ** , ור' נתן אמר שכולם התכוונו לשם ע"ז שכתוב כאן **נעשה לנו שם** וכתוב **ושם אלוהים אחרים לא תזכירו** ומדובר שם בע"ז, וכן כאן, ור' יוחנן אמר ששליש המגדל נשרף ושליש נבלע ושליש קיים, ורב אמר שאויר המגדל גורם לשכחה, ורב יוסף אמר שבבל ובורסיף הם סימן רע לתורה ובורסיף ביאר ר' אסי שזה בור שריק ממימיו.

שנו בברייתא שלאנשי סדום אין חלק לעוה"ב שכתוב **ואנשי סדום רעים** בעוה"ז **וחטאים** בעוה"ב, ורב יהודה מפרש רעים בגופם שכתוב ביוסף **ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת** וחטאים בממונם שכתוב **והיה בך חטא, לה'** זה ברכת ה' שהתכוונו וחטאו, ובברייתא שנו רעים בממונם שכתוב **ורעה עינך באחיך האביון** וחטאים בגופם שכתוב **וחטאתי לאלוקים, לה'** זה ברכת ה', **מאד** זה שפיכות דמים כמו שכתוב **כי גם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד.**

שנו בברייתא שאנשי סדום התגאו בגלל הטובה שה' השפיע עליהם וכתוב בהם **ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש מקום ספיר אבניה ועפרות זהב לו נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה, לא הדריכוהו בני שחץ לא עדה עליו שחל**, והם אמרו שארץ כזו שמוציאה לחם ועפרותיה זהב אין אנו רוצים בה עוברי דרכים שהם באים לחסרינו בואו ונשכח תורת רגל מארצינו, שכתוב **פרץ נחל מעם גר השכחים מני רגל דלו מאנוש נעו.**

רבא דרש בפסוק **עד אנה תהותתו על איש תרצחו כולכם כקיר נטוי גדר הדחויה** שאנשי סדום נתנו עיניהם בבעל ממון והושיבוהו אצל קיר נטוי ודחוהו עליו ונטלו את ממונו, עוד דרש רבא בפסוק **חתר בחשך בתים יומם חתמו למו לא ידעו אור**, שהם נתנו עיניהם בבעל ממון והפקידו אצלו אפרסמון והוא הניחו בין גנזיו והערב באו והריחו ככלב שכתוב **ישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר**, ובאים וחותרים שם ונוטלים ממנו את ממונו, ומה שכתוב **ערום הלכו מבלי לבוש ואין כסות בקרה, חמור יתומים ינהגו יחבלו שור אלמנה גבולות ישיגו עדר גזלו וירעו, והוא לקברות יובל ועל גדיש ישקוד** וכשדרש ר' יוסי את זה בצפורי באותו לילה נחתרו ג' מאות מחתרות וציערוהו ואמרו לו נתת דרך לגנבים אמר להם לא ידעתי שזה מקום גנבים וכשנפטר ר' יוסי שפעו מרזבי ציפורי דם.

אמרו אנשי סדום מי שיש לו שור אחד רועה את הבקר יום אחד ומי שאין לו ירעה שני ימים, היה יתום אחד בן אלמנה שנתנו לו לרעות והוא הרג את השוורים **עמוד ב** והוא אמר לאנשי סדום מי שיש לו שוורים יקח עור אחד ומי שאין לו יקח שנים אמרו לו איך יתכן, אמר להם סוף הדין כתחילת הדין שהרי מי שיש לו רועה יום אחד ומי שאין לו רועה יומיים, עוד אמרו שהעובר במעבורת ישלם זוז ומי שעבר בעצמו ישלם שנים ומי שהיו לו שורות לבנים באו כולם ולקחו לו וכל אחד אמר לקחתי רק אחד וכל מי שהיה מפזר שום או בצל ליבשם באו ולקחו לו ואמרו רק אחד לקחתי, היו ד' דיינים בסדום שקראי ושקרוראי זייפי ומטי דין, והם פסקו שמי שהכה אשת חבירו והיא הפילה הוא חי אתה עד שתתעבר שוב ומי שחתך אוזן לחמור אומרים שהמזיק יגדל את החמור עד שיגדל אזנו הפוצע את חבירו פסקו שישלם המוכה כיון שהוציאו לו דם, העובר במעבורת ישלם ד' זוז והעובר במים ישלם ח' זוז, יום אחד הגיע כובס לשם ואמרו לו שלם ד' זוז אמר להם עברתי במים אמרו לו א"כ שלם ח' זוז ולא שילם והכוהו ובאו לפני הדיין והוא אמר שלם את השכר שהוציאו דמך ועוד ח' זוז כי עברת במים, ואליעזר עבד אברהם הגיע לשם והכוהו והדיין פסק שישלם לקח מקל והכהו ואמר לו השכר שאתה חייב לי שלם למי שהכני וכספי ישאר כמו שהיה, והיתה להם מיטה שהשכיבו בה אורחים וכשהיה אדם ארוך קצצו את רגליו ואם היה קצר מתחו את רגליו, ואליעזר אמר שמיום מות אמי נדרתי לא לישון במטה, כשהגיע עני לעירם נתנו לו דינר וכל אחד כתב שמו עליו ולא הביאו לו פת וכשמת בא כל אחד ולקח את שלו, והתנו ביניהם שמי שמזמין אורח לחתונה יקחו את בגדיו ואליעזר הגיע לשם ולא נתנו לו לאכול ובא אליעזר וישב בסוף הסעודה ומי שישב לידו שאל אותו מי הזמינך אמר לו אתה ואותו אדם ברח וכך עשה לכולם והוא נשאר ואכל את כל הסעודה, היתה ריבה אחת שנתנה אוכל לעני בחבית וכשהתגלה הדבר שפו אותה בדבש והניחוה בגג החומה ואכלוה הדבורים ועל זה נאמר **זעקת סדום ועמורה כי רבה**, אמר רב יהודה בשם רב שזה צעקתה של ריבה זו.

למרגלים אין חלק לעוה"ב שכתוב **וימתו האנשים מוציאי דבת הארץ במגפה** וימותו בעוה"ז במגפה לעוה"ב.

ר"ע אומר שעדת קרח אין להם חלק לעוה"ב שכתוב **ותכס עליהם הארץ** בעוה"ז **ויאבדו מתוך הקהל** לעוה"ב, ור' יהודה בן בתירא אומר שהם היו כאבידה המתבקשת כמו שכתוב **תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי.**

ר"ל אומר על הפסוק **ויקח קרח** שלקח מקח רע לעצמו **קרח** שעשה קרחה בישראל **בן יצהר** שהרתיח עליו את כל העולם כצהרים, **בן קהת** שהקהה שיני מולידיו **בן לוי** שנעשה לויה לגיהנם, ומה שלא החשיבו בן יעקב שעיקב עצמו לגיהנם אמר רב שמואל בר רב יצחק שיעקב ביקש רחמים על עצמו שכתוב **בסודם אל תבא נפשי** זה המרגלים **בקהלם אל תחד כבודי** זה עדת קרח, **דתן** נקרא ע"ש שעבר על דת קל, **אבירם** שאיבד עצמו מתשובה, **און** שישב באנינות, **בן פלת** שנעשו לו פלאות, **בן ראובן** שראה והבין כדברי רב שאשתו הצילה אותו ואמרה לו מה תרויח אם משה הרב אתה תלמיד ואם קרח הרב אתה תלמיד אמר לה מה אעשה אני בעצה עמם ונשבעתי עמם אמרה לו הרי כל העדה קדושים שב ואני אציל אותך והיא השקתה אותו יין והוא השתכר והיא השכיבה אותו בתוך האהל והיא ישבה וסתרה את שערה.